

Forbrugsbeskatningen.

En Studie over de af Statistisk Departement
udgivne Husholdningsregnskaber.

Af

Gustav Bang.

Den Samling af »Danske Husholdningsregnskaber« fra Aaret 1909, hvis tredje og sidste Afdeling fornylig er blevet offentliggjort af Statistisk Departement, indeholder Materiale til en Undersøgelse over den indirekte Skattebyrde, som gennemgaaende paahviler Forbruget i de enkelte Familier, ikke blot indenfor den egentlige Arbejderbefolkning, men ogsaa blandt Landhaandværkere, Husmænd og Gaardmænd. En Undersøgelse over »Toldbyrden paa danske Elitearbejderes Forbrug« blev i sin Tid anstillet af Michael Koefoed i Forening med Adolph Jensen; dens Resultater foreligger i nærværende Tidsskrifts Aargang 1895; den gav sikkert et nogenlunde korrekt Billede af Forholdet, som det dengang var; men de Tal, hvori den resulterede, er selvfølgelig forlængst forældede, ikke alene som Følge af de nye Skattelove af 1908 og 1911—12, men ogsaa i Kraft af de gennemgribende Ændringer, som selve Forbruget af en Række vigtige Konsumartikler siden den Tid er

gennemgaaet — som karakteristiske Eksempler kan nævnes, at medens man dengang højst kunde regne med et aarligt Kaffeforbrug af 11 kg for en Arbejderfamilie i Provinsbyerne, viser Husholdningsregnskaberne nu et Forbrug af $15\frac{1}{2}$ kg, og samtidig viser Sukkerforbruget sig at være steget fra højst 91 til 105 kg om Aaret. En fornyet Undersøgelse over det samme Emne, i den Udstrækning som Statistisk Departements nye Publikation tillader, turde derfor nu, efter snart en Snes Aars Forløb, have nogen Interesse — ikke mindst fordi vi nærmer os Tidspunktet for hele vor Skatte-lovgivnings Revision, og det derfor ikke blot har theoretisk, men ogsaa praktisk Interesse at vinde den størst mulige Klarhed over den Maade, hvorpaa de enkelte Skatteformer virker.

Opgaven bliver altsaa den: at bestemme de Beløb, der, enten som Told, det være sig af rent finansiel eller af overvejende protektionistisk Natur, eller som indenlandsk Produktionsafgift, gennemsnitlig udredes af hver enkelt Familie indenfor de Befolkningselementer, hvis Forbrugsforhold den foreliggende Publikation aabner et Indblik i. En samlet Opgørelse over alle de Forbrugsgenstande, der overhovedet er indirekte Beskatning underkastet, er det imidlertid ikke muligt at foretage; for en hel Del Varers Vedkommende er de Opgivelser, som foreligger, af en saadan Art, at de ikke gør det muligt at beregne de forbrugte Kvanta og heller ikke paa anden Maade at bestemme det udredede Skattebeløb; den Told, der er erlagt af Sæbe, Soda, Stearinlys, Cykler, Tændstikker, Klædebørster, Knive og en Mængde andre Varer, unddrager sig saaledes enhver Iagttagelse. Derimod er der fjorten, tildels

meget vigtige Varer eller Varegrupper, for hvilke man nogenlunde sikkert kan opgøre det Toldbeløb, der gennemsnitlig falder paa hver enkelt Familie; det er: tørret Frugt, Sukker, Kaffe, Cikorie, The, Chokolade og Kakao, Kryderier, Bajersk Øl, Brændevin, Tobak, Cigarer, Klæder og Manufakturvarer, Fodtøj og endelig Bøger og Blade; og vi maa da indskrænke Undersøgelsen til dette Udsnit af det samlede Forbrug. Ialt omfatter Udgifterne til disse Varer omkring Fjerdedelen af samtlige Forbrugsudgifter, forholdsvis mindst i de københavnske Arbejderfamilier, hvor de kun udgør 21 % af Forbrugsudgifterne, forholdsvis mest i Gaardejerfamilierne, hvor de udgør 26 %, en Forskel, der i nogen Grad, men dog kun delvis, kan forklares ved den ulige store Brøkdel af de samlede Udgifter, som Huslejen sluger henholdsvis i København og paa Landet. Tilbage bliver altsaa af det samlede Udgiftsbeløb med et rundt Tal tre Fjerdedele, som vi maa holde helt udenfor Betragtning; men heraf er ganske vist den store Hovedmængde Udgifter, som ikke eller dog kun i forsvindende Grad paafører vedkommende Familier nogen Art af indirekte Beskatning; af de københavnske Arbejderfamilier er saaledes til toldfri animalske Næringsmidler, til Mel, Ærter, Gryn og Grøntsager, til Brændsel og Petroleum, til Husleje, til Undervisning, Læge, Forsikring og Foreningsbidrag, til direkte Skatter og til Gaver ialt anvendt 63 % af samtlige Udgifter. Lægger man hertil de 21 % af Udgifterne, som er medgaaet til de fjorten Varer, der er Genstand for vor Undersøgelse, bliver der altsaa 16 % til Rest som et blandet Bælte, hvor der ganske vist paa adskillige Punkter finder en ret betydelig indirekte Beskatning

Sted, men hvor det ikke, paa Grundlag af det foreliggende Materiale, er muligt at finde et talmæssigt Udtryk for dens Størrelse. Vi indskrænker altsaa Undersøgelsen til de fjorten nysnævnte Arter af Forbrugs- genstande, idet vi stadig erindrer, at de Tal, hvori Undersøgelsen resulterer, kun angiver en Del, om end vel nok den overvejende Del af de indirekte Skatte- beløb, som mellem Aar og Dag udredes af de paa- gældende Familier; hvorvidt man, for at naa til et Ud- tryk for den samlede indirekte Skattebyrde, maatte forøge de udfundne Summa-Tal med t. Eks. Fjerde- delen, Tredjedelen eller maaske Halvdelen, vil indtil videre bero paa et rent vilkaarligt Skøn.

Fuldstændig eksakte Resultater er det selvfølgelig ikke overalt muligt at naa, heller ikke indenfor det Omraade, der her er Genstand for Undersøgelse; paa flere Punkter har vi under Bearbejdelsen maattet an- vende et Skøn, og Tallene kan her fjerne sig noget fra det virkelige Forhold; som Regel tør det dog antages, at disse Udsving er ret betydningsløse, og kun for ganske enkelte Varers Vedkommende kan der overhovedet være Tale om lidt større Afvigelser, dog ikke af mere gennemgribende Natur, end at de sikkert i det hele og store saa nogenlunde udligner hinanden.

Ganske uvæsenligt er det, naar vi for enkelte Varer, hvor Prisopgivelser mangler i selve Husholdningsregn- skaberne, har lagt de Opgivelser, som Statistisk Aar- bog bringer om Detailpriserne i 1909, til Grund for Mængdeberegningen; eller naar vi for Landarbejdernes og Landhaandværkernes Vedkommende er gaet ud fra, at Detailprisen for Cigarer er den samme som blandt Husmændene. Ligeledes, naar vi har antaget,

at Udgifterne til Chokolade og Kakao har fordelt sig med halvt til hver af de to Varer, hvis Toldsatser jo iøvrigt ligger hinanden saa nær, at Fejlen under alle Omstændigheder kun kan blive forsvindende ringe; eller naar vi for Landarbejderne og Landhaandværkerne har regnet med den samme Fordeling mellem Kaffe- og Cikorieudgifterne som blandt Husmændene: ni Tiendedele til Kaffe og en Tiendedel til Cikorie. Lidt mere usikkert er det, naar vi har antaget, at Halvdelen af Udgifterne til Frugt er faldet paa tørret, Halvdelen paa frisk Frugt, men den Fejl, der her kan være Tale om, er i hvert Fald saa lille, at den ikke faar nævneværdig Indflydelse paa det samlede Resultat. For Brændevinsbeskatningens Vedkommende er vi gaet ud fra de Oplysninger, der under Forhandlingerne om Loven af 1912 fremkom angaaende det normale Alkoholindhold i almindelig Drikkebrændevin, og vi har ikke taget Hensyn til de smaa Kvanta af dyrere Spirituosa, som er indgaaet i de paagældende Familiers Forbrug; for Sukkerbeskatningens Vedkommende har vi regnet med 5 Øre som Afgift af hvert kg, hvad der omtrent svarer til det aarlige Beløb af Sukkertold og Afgift af indenlandsk Sukkerproduktion divideret med det indenfor Landets Grænser forbrugte Kvantum — derved faar man et Udtryk for den Del af Sukkerbeskatningen, som indgaar i Statskassen, men den Del, der som Beskyttelsestold tilflyder Producenterne, unddrager sig ganske vist Betragtningen, og de Tal, der fremkommer, maa opfattes som Minimaltal. For den Papirtold, der indgaar under Udgiftsposten »Bøger og Blade«, har vi valgt et konkret Tilfælde, et jysk Dagblad, der koster 10,⁴⁰ Kr. om Aaret, og hvis samlede Vægt er 13 kg,

og vi har paa det saaledes udfundne Vægtkvantum overført Tolden af almindeligt Avispapir, $5\frac{1}{2}$ Øre pr. kg; de finere Papirsorter, der falder ind under denne Post, repræsenterer selvfølgelig et mindre Kvantum, men da Tolden pr. kg er i tilsvarende Grad højere, bliver det endelige Resultat næppe synderlig forrykket derved. For Cigarforbrugets Vedkommende har vi regnet med en Gennemsnitsvægt af 1 kg for hver 150 Stkr., og for Tobaksforbrugets Vedkommende har vi set bort fra Skraatobak og har antaget, at hele det udgivne Beløb er anvendt til Røgtobak.

Større tekniske Vanskeligheder frembyder der sig, hvor det gælder de fire Varegrupper: Tørret Frugt, Kryderier, Klæder og Manufakturvarer samt endelig Fodtøj; hver især af disse Grupper rummer saa uensartede Bestanddele, at det vilde være ganske haabløst at forsøge en Beregning af de forbrugte Kvanta for sidenhen at overføre de enkelte Toldsatser derpaa. Imidlertid er man heller ikke for disse Varers Vedkommende afskaaret fra at danne sig et Skøn over de af hver enkelt Familie udredede Toldbeløb. Vi har for hver af disse Varegrupper fulgt den Fremgangsmaade at stille det samlede, i Aaret 1912 erlagte Toldbeløb i Forhold til de i Handelstabelværket angivne beregnede Priser for den fortoldede Indførselsmængde plus Toldbeløbet, altsaa i Forhold til den Pris, hvori den samlede Indførselsmængde staar Importørerne, efter at Tolden er erlagt, og vi har derefter — paa Grundlag af en Beregning over Kaffe- og Theholdens Forhold saavel til Importprisen som til Detailprisen — formindsket den udfundne Procent, saaledes at Tallet kommer til at udtrykke den Brøkdæl, som Toldbeløbet kan an-

tages at udgøre af Detailprisen. Naar t. Eks. en Provinsby-Arbejderfamilies Udgift til Kryderier er 16,10 Kr., gælder det at finde, hvor stor en Del af dette Beløb Tolden paa Kryderier udgør. Det samlede Toldbeløb paa Kryderier (Pos. 98—99—100) er 223595 Kr., og den beregnede Pris for den ufortoldede Indførselsmængde 1 189320 Kr. I Forhold til Importværdien udgør Toldbeløbet altsaa $223595 : (1\ 189320 + 223595) = 15,83\%$. Men i Forhold til den Detailpris, Arbejderfamilien betaler, er Tallet selvfølgelig mindre, idet Importprisen her er forøget med en større eller mindre Mellemandlavance, saaledes at Tolden vejer forholdsvis svagere til. Hvor stor denne Forskel kan antages at være, hvor stærkt altsaa den udfundne Procent maa reduceres, før den med nogen Sikkerhed kan overføres paa de Udgiftsbeløb, der fremtræder i Arbejderfamiliernes Regnskaber, vil fremgaa af en Beregning over et Par analoge Varer, t. Eks. Kaffe og The. Kaffe-tolden udgjorde i 1912 i Forhold til Importprisen $2\ 521402 : (19\ 076000 + 2\ 521402) = 11,67\%$, The-tolden $386957 : (1\ 353620 + 386957) = 22,23\%$; i Forhold til Detailprisen udgjorde imidlertid de faktisk betalte Toldbeløb af en Provinsby-Arbejderfamilies Forbrug kun $9,70\%$ af Udgifterne til Kaffe og kun $17,84\%$ af Udgifterne til The — henholdsvis 17 og 20% mindre end de i Forhold til Importprisen udfundne Tal. For at være fuldstændig paa den sikre Side har vi imidlertid foretrukket at reducere det udfundne Tal, ikke med 17 eller 20% , men med fulde 25% — hvad der altsaa svarer til, at Varen paa dens Gang fra Importøren til Forbrugeren er vokset i Pris med Tredjedelen; det Beløb, der paa den Maade fremkommer, vil efter al

Rimelighed være et Minimaltal, der betegner den laveste Grænse for den af Arbejderfamilierne virkelig erlagte Told. For Kryderitoldens Vedkommende bliver det endelige Resultat da $16,10 \cdot 15,83 \cdot \frac{3}{4} : 100 = 1,91$ Kr. Paa lignende Maade er Tolden paa tørret Frugt beregnet ved at reducere Forholdet mellem Toldbeløbet og den samlede Importpris — $230945 : (3\ 138600 + 230945) = 6,85\%$ — med Fjerdedelen og overføre dette Tal paa Familiernes Udgiftsbeløb. For Fodtøj samt for Klæder og Manufakturvarer er en ganske tilsvarende Beregning foretaget, idet vi dog for den sidste Gruppens Vedkommende har bortset fra en Del Varer, der, som Fiskegarn, Bastmaatter osv., ikke eller dog kun yderst sjældent indgaar i Familiernes Forbrug, og har begrænset Opgørelsen til 53 af de i Handeltabelværket specificerede Varer. Resultatet er for hver især af disse to Grupper henholdsvis $428647 : (3\ 251909 + 428647) = 11,65\%$ og $8\ 070351 : (63\ 195900 + 8\ 070351) = 11,32\%$. Da det imidlertid her ganske overvejende drejer sig om Toldsatser af protektionistisk Natur, og da det ikke kan antages, at Producenterne paa alle Punkter er i Stand til helt at udnytte Beskyttelsen, saaledes at Tolden indgaar i Vareprisen med sit fulde Beløb, har vi ment at maatte foretage en noget mere vidtgaaende Reduktion, end hvor det drejer sig om Varer, der, som Kryderier og tørret Frugt, belastes med en Told af rent finansiel Natur; vi har da for disse to Varegruppers Vedkommende nedsat de udfundne Tal, ikke med Fjerdedelen, men med Tredjedelen. Hvorvidt vi ved Fastsættelsen af disse Reduktioner netop har truffet det rette, kan selvfølgelig være Tvivl underkastet; synderlig store kan Afvigelserne fra det rigtige

Forhold dog næppe tænkes at være; snarest vil de Tal, hvori Beregningerne resulterer, være noget for smaa, saaledes at de angiver Minimalgrænsen, medens de virkelige Toldbeløb ligger en Del højere. Og i ethvert Tilfælde kan man paa Grundlag af de foretagne Beregninger med fuld Sikkerhed anstille en Sammenligning mellem de forskellige Befolkningselementer, hvis Forbrugsforhold er oplyst igennem Husholdningsregnskaberne; de Fejl, der muligvis optræder det ene Sted, vil ogsaa de andre Steder optræde i lignende Retning og i lignende Omfang, saaledes at Tallene, selv om de hvert for sig fjerner sig noget fra det virkelige Forhold, dog maa antages at give et korrekt Billede af den indirekte Beskatnings ulige Styrke indenfor de forskellige Befolkningslag.

En Sondring mellem Finanstold paa den ene Side og Beskyttelsestold paa den anden har vi ikke forsøgt at gennemføre; de to Grupper griber indenfor det Omraade, der overhovedet kan gøres til Genstand for Undersøgelse, altfor stærkt over i hinanden, og Grænserne imellem dem er altfor flydende, til at man, uden at anvende et ganske vilkaarligt Skøn, vilde kunne foretage en saadan Deling. Tallene angiver de samlede Beløb, der som Følge af den bestaaende Skattelovgivning maa udredes af de paagældende Forbrugsgenstande, uden Hensyn til om disse Beløb helt tilflyder Statskassen, eller om en større eller mindre Del af dem beslaglægges af Producenterne indenfor de beskyttede Industrier. Men det maa stadig erindres, at denne sidste Del, den effektive Beskyttelsestold, er regnet lavt, sandsynligvis en hel Del for lavt, medens den i Koefoeds tidligere nævnte Afhandling er angivet ved

Maksimalgrænser, der ligger en hel Del over det virkelige Forhold.

Vi skal efter denne Redegørelse for den tekniske Fremgangsmaade, der er fulgt ved Materialets Bearbejdelse, gengive Beregningernes Resultater, idet vi foreløbig holder os til de seks Hovedgrupper, i hvilke Statistisk Departement har sondret Husholdningsregnskaberne. Tallene angiver de Beløb, der gennemsnitlig indenfor hver især af de seks Grupper paahviler en Families Forbrug af de fjorten Varer.

	Kbhvnske Arbejdere	Provinshby- Arbejdere	Land- Arbejdere	Landhaand- værkere	Husmænd	Gaardmænd
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tørret Frugt	0,39	0,27	0,15	0,18	0,33	0,76
Sukker	4,84	5,27	4,06	4,88	5,90	11,64
Kaffe	3,13	3,21	2,90	2,63	2,38	4,26
Cikorie	0,76	0,79	0,67	0,61	0,54	0,69
The	0,79	0,49	0,35	0,28	0,35	0,49
Chokolade og Kakao..	0,54	0,28	0,26	0,36	0,36	1,08
Kryderier	2,17	1,91	1,54	1,78	1,87	3,74
Bajersk Øl	3,83	1,79	0,77	1,30	0,77	2,87
Brændevin.....	5,29	4,79	5,56	4,58	3,67	3,91
Tobak	2,64	3,92	4,89	3,76	3,92	4,10
Cigarer	3,67	1,97	0,16	0,91	0,81	3,74
Klæder og Manufaktur	8,84	8,93	5,59	6,94	7,38	16,45
Fodtøj	4,37	3,74	1,91	2,27	2,34	3,56
Papir	1,77	1,64	0,55	0,71	1,49	2,71
	42,94	38,82	29,27	31,19	31,62	60,32

Maalt imod Familiernes gennemsnitlige Nettoindtægt bekræfter disse Tal Regelen om, at Beløbet af de indirekte Skatter staar i omvendt Forhold til Indtægtens Størrelse; jo mindre en Familie mellem Aar og Dag tjener, des større en Brøkdæl af dens Indtægt sluges

af Skatterne paa dens Forbrug. Der maa her sondres mellem By- og Landfamilierne, paa Grund af den i mange Henseender afvigende Livsførelse i Byerne og paa Landet, paa Grund af de forskellige Priser paa en Række vigtige Forbrugsgenstande og særlig paa Grund af Huslejens forskellige Størrelse. To Familier, som begge har en Indtægt af t. Eks. 1500 Kr., men hvoraf den ene bor i København, den anden i en vestjysk Landsby, kan selvfølgelig ikke direkte sidestilles; naar Huslejen er betalt, vil den sidste af de to Familier i Almindelighed have et betydelig større Beløb tilovers til Tilfredsstillelse af sine forskellige Behov og altsaa være betydelig bedre stillet end den første. Derimod kan man, om end selvfølgelig med nogen Varsomhed, drage Sammenligningslinjer mellem Provinsbyarbejdere og Hovedstadsarbejdere og mellem Landarbejdere, Landhaandværkere, Husmænd og Gaardmænd, og indenfor disse Grupper atter mellem de mere og de mindre velstillede Familier.

For Byfamiliernes Vedkommende er Forholdet mellem den aarlige Gennemsnitsindtægt og den aarlige Skattebyrde paa de fjorten Varer følgende:

Arbejderfam. i Provinsbyer: Indt. 1440,10; Skat 38,82 Kr. el. 2,70 $\frac{0}{10}$
 Arbejderfam. i København: Indt. 1738,59; Skat 42,94 Kr. el. 2,47 $\frac{0}{10}$

De slettere stillede Provinsbyarbejdere er saaledes noget haardere belastede end de lidt mere velstillede københavnske Arbejdere.

Endnu tydeligere træder dog Forskellen frem blandt Landfamilierne, hvor saavel Antallet af Grupper som Afstandene mellem de forskellige Grupperes Gennemsnitsindtægter er større. Her finder man følgende Skala:

Landarbejderfamilier	Indt. 924,33; Skat 29,27 Kr. el. 3,17 %
Landhaandværkerfamilier . . .	Indt. 1090,37; Skat 31,19 Kr. el. 2,86 %
Husmandsfamilier	Indt. 1229,92; Skat 31,62 Kr. el. 2,57 %
Gaardmandsfamilier	Indt. 2546,28; Skat 60,32 Kr. el. 2,37 %

Imidlertid viser en nærmere Undersøgelse, at Regelen om Modsætningsforholdet mellem Indtægts Størrelse og Beløbet af den indirekte Skatteydelse kun gælder med visse Modifikationer. Vi har, for at prøve dens Rækkevidde, foretaget en yderligere Deling af Materialet. De 76 københavnske Familier er sondrede i tre forskellige Indtægtsgrupper: 25 Familier med under 1600 Kr. (gennemsnitlig Aarsindtægt 1395,12 Kr.), 31 med fra 1600 til under 1900 Kr. (gennemsnitlig 1750,03 Kr.) og 20 med over 1900 Kr. (gennemsnitlig 2150,20 Kr.). De 99 Provinsbyfamilier er ligeledes sondrede i tre Grupper: 21 med under 1200 Kr. (gennemsnitlig Aarsindtægt 1077,43 Kr.), 44 med fra 1200 til under 1500 Kr. (gennemsnitlig 1344,70 Kr.) og 34 med over 1500 Kr. (gennemsnitlig 1787,41 Kr.). Endvidere er de 226 Husmands- og Gaardmandsfamilier sondrede i seks Grupper efter Ejendomsskyldens Størrelse: 49 med under 6000 Kr. Ejendomsskyld (gennemsnitlig Aarsindtægt 1131,41 Kr.), 35 med 6—12000 Kr. (gennemsnitlig Aarsindtægt 1367,83 Kr.), 46 med 12—20000 Kr. (gennemsnitlig Aarsindtægt 1915,80 Kr.), 48 med 20—30000 Kr. (gennemsnitlig Aarsindtægt 2506,54 Kr.), 30 med 30—40000 Kr. (gennemsnitlig Aarsindtægt 2763,43 Kr.) og 18 med over 40000 Kr. (gennemsnitlig Aarsindtægt 3901,56 Kr.). Tallene er ganske vist smaa, og Tilfældigheder har paa adskillige Punkter et ret vidt Spillerum — et Par totalafholdende Familier flere i den ene Gruppe og færre i den anden

kan saaledes øve kendelig Indflydelse paa Gennemsnitstallene for Brændevinsskattens Beløb; alligevel viser der sig i flere Henseender saa megen Regelmæssighed, at man vistnok er berettiget til at tillægge de Tal, der fremgaar af Beregningerne, nogen Betydning som Bidrag til Belysning af den Tendens, der gør sig gældende.

For de københavnske Arbejderes Vedkommende er Forholdet mellem Indtægterne og Skattebeløbene af de fjorten Varer følgende:

Indtægt	
under 1600 Kr.....	Indt. 1395,12 Kr.; Skat 35,76 Kr. el. 2,56 %
16—1900 —	Indt. 1750,03 Kr.; Skat 41,29 Kr. el. 2,36 %
over 1900 —	Indt. 2150,20 Kr.; Skat 57,62 Kr. el. 2,68 %

For Købstadfamiliernes Vedkommende er Forholdet følgende:

Indtægt	
under 1200 Kr.....	Indt. 1077,13 Kr.; Skat 28,71 Kr. el. 2,66 %
12—1500 —	Indt. 1344,70 Kr.; Skat 36,70 Kr. el. 2,73 %
over 1500 —	Indt. 1787,44 Kr.; Skat 48,67 Kr. el. 2,72 %

Hverken i København eller i Provinsbyerne synes saaledes indenfor Arbejderfamilierne Skattebeløbet at vise nogen Tendens til at dale, naar Indtægten stiger; Forbruget og dermed ogsaa Skatten af de ved Told eller indenlandsk Produktionsafgift belastede Varer bevæger sig i det hele og store nogenlunde proportionalt med Indtægten; den noget mere velstillede Arbejderfamilie udreder gennemgaaende omtrent den samme Brøkdelen af sin Aarsindtægt som den noget mindre velstillede. Bevægelsen er højst uensartet for de forskellige Varer. For enkelte af dem er der en tydelig Dalen af Skattebeløbet, efterhaanden som Indtægten stiger —

det gælder særlig Kaffetolden, som i København udgør henholdsvis 0,20—0,18 og 0,16 og i Provinsbyerne henholdsvis 0,27—0,23 og 0,20 % af den samlede Aarsindtægt. For andre gør der sig en Progression gældende i ganske den modsatte Retning — det gælder særlig de to vigtige Væregrupper Fodtøj samt Klæder og Manufakturvarer, for hvilke det beregnede Toldbeløb i København udgør henholdsvis 0,58—0,73 og 0,93 og i Provinsbyerne henholdsvis 0,68—0,90 og 0,93 % af den samlede Aarsindtægt, et Forhold, der vistnok finder sin Forklaring i, at man i de fattigere Arbejderfamilier i betydelig Udstrækning køber brugte Beklædningsgenstande. For atter andre Varer gør der sig ikke nogen tydelig Tendens gældende, naar man fra de mindre velstillede Arbejderfamilier bevæger sig op til de mere velstillede, medens der derimod er en væsentlig Forskel mellem Arbejderfamilierne i København og i Provinsbyerne — af skattepligtigt Øl udgør saaledes Afgiften i København henholdsvis 0,28—0,26 og 0,27, men i Provinsbyerne henholdsvis 0,10—0,07 og 0,17 % af den samlede Aarsindtægt, af Sukker i København henholdsvis 0,28—0,29 og 0,25, men i Provinsbyerne henholdsvis 0,39—0,37 og 0,35 %. Totalresultatet af disse hinanden krydsende Tendenser er, som man ser, at saavel i København som i Provinsbyerne staar Beløbet af de indirekte Skatter i omtrent det samme Forhold til Indtægten, uafhængigt af det lidt højere eller lidt lavere Velstandstrin, hvorpaa Arbejderfamilierne befinder sig; først naar man fra Arbejderklassen gaar over til Befolkningsgrupper i et væsentlig forskelligt socialt Milieu, Middelstand, Embedsmænd, Kapitalister osv., vilde man kunne vente at se Skattebelø-

bene dale stærkt og regelmæssig med de stigende Indtægter.

For Landfamiliernes Vedkommende spænder derimod Materialet over saa forskelligartede Befolkningselementer, ligefra Landarbejderfamilier til Proprietærfamilier, at Regelens Gyldighed her — naar bortses fra et Overgangsbælte, som omfatter større Husmænd og mindre Gaardmænd — tydelig kan konstateres. Forholdet mellem Indtægterne og Skattebeløbene af de fjorten Varer er følgende:

Landarbejdere	Indt. 924,35 Kr.; Skat 29,27 Kr. el. 3,17 %
Landhaandværkere	Indt. 1090,87 Kr.; Skat 31,19 Kr. el. 2,86 %
Husmænd	
under 6000 Kr. Ejds. Indt. 1131,11 Kr.; Skat 30,61 Kr. el. 2,71 %	
6—12000 — — Indt. 1367,83 Kr.; Skat 32,81 Kr. el. 2,40 %	
Gaardmænd	
12—20000 — — Indt. 1915,80 Kr.; Skat 47,97 Kr. el. 2,50 %	
20—30000 — — Indt. 2506,54 Kr.; Skat 52,93 Kr. el. 2,11 %	
30—40000 — — Indt. 2763,49 Kr.; Skat 72,94 Kr. el. 2,64 %	
over 40000 — — Indt. 3901,66 Kr.; Skat 81,79 Kr. el. 2,10 %	

Som man ser, er der indenfor de første fire Grupper, fra Landarbejderne til de større Husmænd, en stærk og ganske utvetydig Nedgang i de Procenttal, som udtrykker Skattebeløbet i Forhold til den samlede Indtægt; Forbruget af skattepligtige Varer stiger langt svagere end Aarsindtægten. Først blandt de mindre Gaardmænd synes denne nedadgaaende Bevægelse at stagnere; Tallene bliver uregelmæssig svingende; indenfor de Befolkningslag, der fra de større Husmænd strækker sig til de middelstore Gaardmænd, staar Afgiftsbeløbet af de skattepligtige Forbrugsgenstande tilsyneladende i nogenlunde det samme Forhold til Aarsindtægten. Blandt de største af de Landejendoms-

besiddere, fra hvilke der foreligger Regnskaber, store Gaardmænd og Proprietærer med over 40000 Kr. i Ejendomsskyld og en Gennemsnitsindtægt af henimod 4000 Kr., synes det imidlertid, som om Nedgangen paany fortsætter sig; Procenttallet er her lavere end paa noget andet Punkt i Skalaen. Bevægelsen anskues ved Tallene: 3,17—2,86—2,71—2,40 2,10; eller, naar Slutningstallet sættes = 100, som: 151—136—129—114 100. For flere Varers Vedkommende viser der sig en ejendommelig Forskel mellem de Kurver, som her tegner sig, og de tilsvarende, som optræder i Byfamiliernes Regnskaber. Saaledes er den beregnede Told af Fodtøj, Klæder og Manufakturvarer, der i Arbejderfamilierne baade i København og i Provinsbyerne var relativt stigende med den stigende Indtægt, her næsten fuldstændig ens indenfor de otte forskellige Grupper, henholdsvis: 0,81—0,84—0,78—0,81—0,81—0,75—0,84 og 0,76 % af Indtægten. Ogsaa Skatten af Sukkerforbruget, der synes at være væsenlig højere paa Landet end i Byerne, forholder sig indenfor de enkelte Grupper med næsten matematisk Nøjagtighed proportionalt til Indtægternes Størrelse; medens den blandt Arbejderfamilierne i København sluger 0,38 og i Provinsbyerne 0,37 % af Indtægten, er de tilsvarende Tal her: 0,41—0,45—0,48—0,48—0,48—0,41—0,49 og 0,11 %. Det samme gælder, om end i mindre udpræget Grad, Ølskatten; Svingningerne gør her et ganske tilfældigt Indtryk. Derimod viser Brændevinsskatten, som det ogsaa paa Forhaand var at vente, en meget voldsom og vedholdende Nedgang, der først begynder at ebbe ud blandt de middelstore og større Gaardmænd, sandsynligvis som Følge af, at finere Spirituosa her optager en større

Plads i Forbruget; Tallene er henholdsvis: 0,60—0,42—0,37—0,21—0,17—0,13—0,18 og 0,14 % af Indtægten.

— Hvad vi har kunnet udvinde ved Bearbejdelsen af Husholdningsregnskaberne, er kun stærkt fragmentariske Bidrag til Belysning af den Maade, hvorpaa Forbrugsbeskatningen paavirker de forskellige Familiers Budgetter — fragmentariske, baade forsaavidt de kun drejer sig om en Del, om end den største Del af det skattepligtige Forbrug, og forsaavidt de kun angaar en i social Henseende snævert begrænset Del af Befolkningen; hvorledes Forholdet former sig i Overklasserne og i Byernes Middelstand, er vi fuldstændig afskaaret fra at danne os en Forestilling om, medens det dog netop vilde være en Sammenligning hermed, som gav de fundne Resultater deres fulde Værdi. Særdeles ønskeligt vilde det være, om Statistisk Departement som et Led i Forberedelserne til den forestaaende Skattereform vilde lade udarbejde en Statistik over den samlede Skattebyrde i de forskellige Samfundsklasser, saaledes at det blev muligt at følge Beskatningens Tendens igennem alle Stadier, fra de fattigste til de rigeste Familier.